Tredjegradsfunktioner och deras tangenter

Mål för aktiviteten

Att upptäcka en intressant egenskap hos tredjegradsfunktioner genom att rita tangenter, upptäcka ett fenomen, utvidga undersökningen och att slutligen bevisa att det upptäckta gäller generellt.

Nödvändiga förkunskaper

Känna till derivatans egenskaper. Kunna teckna ekvationen för en tangent. Ha god erfarenhet av att använda TI-Nspire: kunna placera punkter på en given linje, konstruera en linje vinkelrät mot en given linje, bestämma skärningspunkter och kunna rita tangenter.

Uppgift

Definiera ett tredjegradspolynom som har tre nollställen, gärna heltalsvärden. Rita en tangent till funktionsgrafen och studera om och var den skär x-axeln. För vissa tangeringspunkter kommer tangenten att skära x-axeln i ett av nollställena. Finns det något mönster för när detta inträffar? Undersök! Är det du observerat generellt? Bevisa! Vi bortser från de fall att tangenten ritas i själva skärningspunkten med x-axeln.

Genomförande

Skicka filen ” Aktivitet9_TangentTill3grad_CAS student_SV.tns” till elevernas räknare. I denna fil finns steg för steg anvisning till eleverna för att genomföra undersökningen. Handhavandet av de moment, som beskrivs under ”Nödvändiga förkunskaper”, är dock inte beskrivna i detalj.

Lärarstöd

En fullständig lösning till uppgiften finns i ”Aktivitet9_TangentTill3grad_CAS_lösning_SV.tns”. Innehållet i denna redovisas översiktligt nedan med kommentarer.

Eleverna öppnar en sida med Grafer och Geometri. Därefter definieras en tredje-gradsfunktion med tre nollställen t ex $f1(x)=(x+2)\cdot(x-1)\cdot(x-3)$. Koordinatsystemet justeras så att grafens intressanta delar blir tydligt synliga. En punkt placeras på x-axeln och döps till P (*Punkt på*, skriv sedan P direkt). Från denna ritas en linje vinkelrät mot x-axeln (*Vinkelrät*).	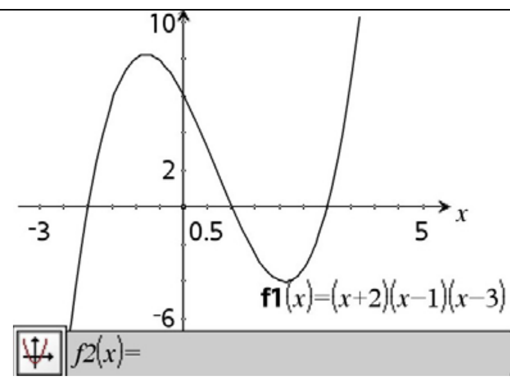

Skärningspunkten mellan linjen och grafen bestäms (*Skärningspunkt*). Tangenten ritas i skärningspunkten mellan grafen och linjen (*Tangent*). Flytta punkten P på x-axeln och studera tangentens förflyttning. Uppmana eleverna att undersöka de lägen då tangenten skär i ett av nollställena. Var finns då tangeringspunkten med utgångspunkt från de båda andra nollställena?	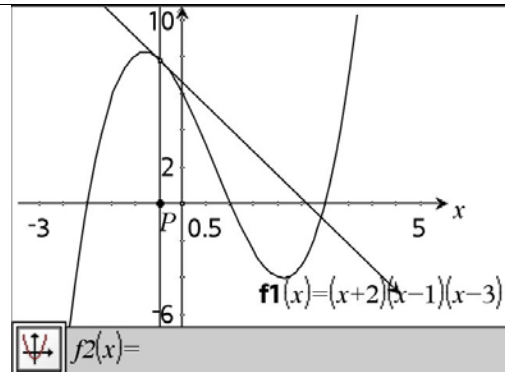
Eleverna går nu över till del 2 av undersökningen. Först öppnar de en ny sida med Grafer & Geometri och bläddrar fram f1(x) i inmatningsraden och trycker enter för att få fram grafen. Först bestäms nollställena (*Skärningspunkt,* markera grafen och x-axeln). Ändra markörernas utseenden för de tre punkterna (*Attribut*). Konstruera mittpunktsnormalen till den sträcka som förbinder de båda vänstra nollställena x = -2 och x = 1 (*Konstruktion-Mittpunktsnormal* och klicka på punkterna).	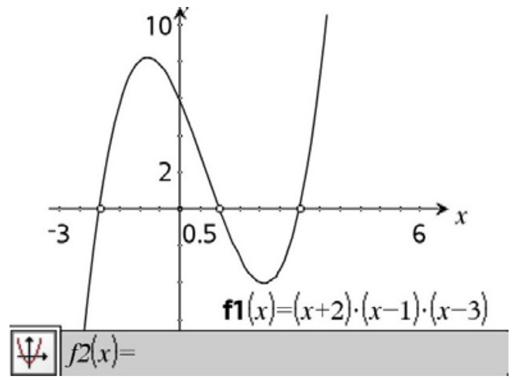
Bestäm skärningspunkten mellan mittpunktsnormalen och grafen (*Skärningspunkt*). Rita tangenten i skärningspunkten (*Tangent*) och ta fram ekvationen för tangenten (K*oordinater och ekvationer*). Se bilden. Upprepa detta för de båda andra paren av nollställen. Se nedan till vänster. Redigera i nästa steg *f1(x)* så att andra tredjegradsfunktioner ritas. Se exempel på ändring i bilden nedan till höger. Nu är det dags för steg 3 – att bevisa!	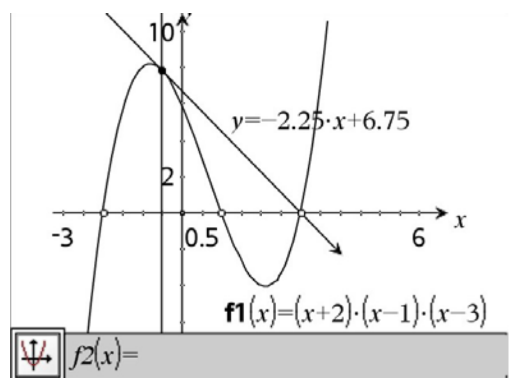

Öppna ett nytt problem med Räknare.
Definiera funktionen *f(x)* och dess derivata *fp(x).* Namnvalet är naturligtvis godtyckligt.
Döp tangeringspunktens x-koordinat till p, dvs mittpunkten mellan två nollställen och definiera denna.
Döp lutningen hos tangenten till k och definiera denna.
Se bilden intill.

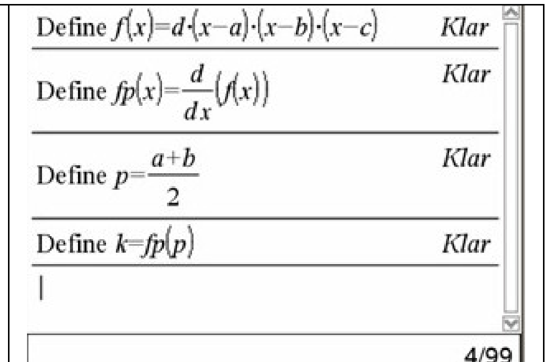

Döp tangentens ekvation till t(x) och definiera denna.
Bestäm t(c). Allt väl – värdet blir 0. Därmed är beviset klart.
Ett annat sätt att utföra slutsteget är att använda *Lös*. Detta har också genomförts intill. Observera svaret! Det finns en alternativ lösning. Tänk efter vad den innebär.

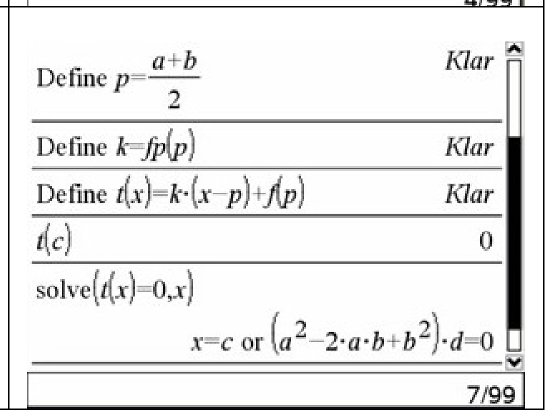

Extra (för den "duktiga" eleven)

Undersök för ett godtyckligt tredjegradspolynom och en linje som skär grafen i tre punkter om motsvarande gäller för denna linjes skärningar och tangenten i mittpunkten mellan skärningspunkterna.

Kommentarer:

Bilden till vänster nedan visar upptäcktsfasen. Till höger visas undersökningsfasen där linjen har ändrats. Enklast och elegantast sker detta genom att dra i en av skärningspunkterna med grafen och du får en dynamisk förändring. Kvarstår verifieringsfasen där CAS-delen används för beviset. Denna redovisas inte här.

För konstruktionen behövs de fetmarkerade punkterna på x-axeln. Dessa är framtagna med *Vinkelrät* (mot x-axeln) och genom skärningspunkterna mellan linjen och tredjegradskurvan.